

ATELIERUL 2

CONTRIBUȚIA ȘTIINȚELOR JURIDICE LA EFICIENTIZAREA ACTIVITĂȚII ADMINISTRAȚIEI PUBLICE

INTERZICEREA DISCRIMINĂRII VĂZUTĂ PRIN PRISMA CONVENȚIEI EUROPENE PENTRU APĂRAREA DREPTURILOR ȘI LIBERTĂȚILOR FUNDAMENTALE

Nicolae ROMANDAȘ,
doctor în drept, profesor universitar, Academia de Administrare
Publică de pe lângă Președintele Republicii Moldova

SUMMARY

In the communication: "The interdicting of the discrimination seen through the light of The European Convention for the defense of fundamental rights and freedoms" it was made an analysis of The European Convention for the human rights, that interdicts the discrimination that affects the society. In this regard there were analyzed the mechanisms for the elimination of the phenomenon of discrimination and for the promotion of the fight against the discrimination especially.

Art. 14 din Convenția Europeană conține un drept uman fundamental. Discriminarea, sub multiplele sale forme insidioase, ar putea fi descrisă drept unul dintre relele fundamentale care afectează societatea și care se află în centrul numeroaselor atrocități tangibile. Conform jurisprudenței CEDO, un reclamant trebuie să probeze că este supus unei diferențe de tratament față de alte persoane aflate într-o situație comparabilă în ceea ce privește capacitatea de a se bucura de unul din drepturile garantate prin Convenție, diferență care să nu poată fi justificată din punct de vedere obiectiv și rațional, ținându-se cont de marja de apreciere aplicabilă.¹

Convenția Europeană pentru Drepturile Omului acordă protecție drepturilor indivizilor și nu grupurilor de indivizi. Aceasta se desprinde din însuși art. 14 care prevede că "exercitarea drepturilor și libertăților recunoscute de Convenție trebuie să fie asigurată, fara nicio deosebire, bazată pe sex, rasă, culoare, limbă, religie, opinii politice sau orice alte opinii, origine socială sau națională, apartenență la o minoritate națională, avere, naștere sau orice altă situație. Deci aceasta înseamnă că numai părțile directe afectate de încălcarea unuia sau a mai multor dintre drepturile protejate de Convenție pot să se adreseze organelor de la Strasbourg. Chiar și în așa-zisele cereri colective, fiecare membru al grupului trebuie să-și susțină încălcarea individuală a drepturilor sale.

Convenția Europeană nu prevede o obligație generală de discriminare. În schimb, protejarea oferită de art. 14 este accesorie altor drepturi materiale enunțate de Convenție. Astfel fiind spus, Comisia și Curtea au declarat că în cazul în care Statul și-a îndeplinit obligațiile sale respectând unul dintre drepturile materiale în litigiu într-o anumită cauză, cu atât mai puțin el nu ar putea încălca acest drept însuși combinat cu art. 14.²

Jurisprudența CEDO a încercat, de asemenea, să specifice că nu toate diferențele de tratament sunt relevante în intențiile art. 14. Deși în conținutul art. 14 nu este prevăzută nicio excepție aplicabilă, el este interpretat de Curte ca încorporând recunoașterea practică potrivit căreia nu orice diferență de tratament în privința posibilității ca o persoană să se bucure de drepturile și libertățile protejate poate fi interzisă. Evaluarea diferențelor de tratament este făcută în scopul depistării dacă acestea sunt justificate în mod obiectiv și rezonabil. O diferență de tratament nu trebuie doar să urmărească un scop legitim, ci este necesar să existe o relație rezonabilă de proporționalitate între mijloacele utilizate și scopul pe care se dorește a se realiza.³

Vom prezenta în cele ce urmează un caz din jurisprudența CEDO care va justifica cele lămurite mai sus. În cauza Van del Mussele contra Belgiei, un avocat stagiar a susținut că a fost mai puțin favorabil tratat decât începătorii din alte profesii, deoarece, contrar acestora, el a fost obligat să lucreze gratis prin prestarea unei reprezentări juridice nepătite, invocând, astfel, art. 4 (muncă forțată) combinat cu art. 14. Curtea a respins pretinsa încălcare de discriminare, motivând că existau diferențe fundamentale între profesiile în cauză. Astfel, statul este îndreptățit să ceară o asemenea muncă din partea avocaților, deoarece nu numai avocații se află într-o situație diferită de cea a altor specialiști

constrânși de asemenea obligații (dentiști, medici, judecători și alții).⁴

Domeniul de aplicare a art. 14 cu art. 4 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale. Întrucât tema prezentei lucrări conține un studiu a două fenomene: munca forțată și discriminarea, vom încerca, în cele ce urmează, să stabilim legătura art. 14 anume cu articolul 4 ce reglementează munca forțată și sclavia.

După cum spune jurisprudența CEDO, art. 4 din Convenție deseori dă prilej pentru invocarea discriminării. Vom menționa câteva dintre astfel de cazuri: a) între persoanele ce refuză să satisfacă serviciul militar din motive de conștiință și persoanele ce satisfac serviciul național normal. Nu reprezintă o discriminare, spune Curtea, faptul de a fixa pentru serviciul militar de alternativă o durată mai mare decât cea a serviciului militar pe care-l înlocuiește; b) în tratamentul rezervat unor profesii reglementate ce deține sarcini ce nu sunt acordate altora – de exemplu, aici am putea menționa interdicția stabilită de Codul Muncii al Republicii Moldova în art. 369, pentru anumite categorii de salariați de a participa la grevă; c) acordarea unor condiții de detenție diferite, de asemenea, dă prilej unor critici de tratamente discriminatorii. Astfel, Curtea a decis că nu este discriminatoriu ca să aibă condiții diferite de ale celorlalți deținuți: deținuții în vârstă, deținuții juvenili și militarii puși în arest.⁵

Înainte de a trece la nemijlocita studiere a mecanismelor pentru eliminarea fenomenului de discriminare, trebuie să menționăm că prin mecanisme înțelegem acele comisii, organe, comitete sau organizații internaționale create întru apărarea drepturilor omului, în general, și pentru promovarea luptei împotriva discriminării, în special.

Dintre mecanismele internaționale create de Organizația Națiunilor Unite, putem menționa următoarele:

1. Comitetul pentru eliminarea discriminării rasiale, constituit în temeiul Convenției internaționale privind eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială. Acest comitet, potrivit art. 8 al Convenției menționate, este compus din 18 experți care sunt aleși de către statele părți din rândul cetățenilor lor. Scopul acestui Comitet este de a examina rapoartele prezentate de către statele părți asupra măsurilor de ordin legislativ, judiciar și administrativ sau altele pe care le-au adoptat în termenele stabilite.

2. Comitetul pentru eliminarea discriminării față de femei, constituit în temeiul Convenției asupra eliminării tuturor formelor de discriminare față de femei. Acest comitet este compus din 23 de experți de înaltă autoritate morală și competență în domeniile de aplicabilitate a Convenției. Statele părți se angajează să prezinte Secretarului General al Organizației Națiunilor Unite, în vederea examinării de către Comitet, un raport asupra măsurilor de ordin legislativ adoptat în aplicarea dispozițiilor Convenției și asupra progreselor realizate în această privință.

3. Comisia privind statutul femeii, care a fost înființată în anul 1947. Prezenta comisie este însărcinată cu elaborarea unor studii, rapoarte și recomandări privind drepturile omului, în general, și a celor legate de persoanele de sex feminin, în mod special. A jucat un rol important în inițierea unor programe ale Organizației Națiunilor Unite privind eradicarea discriminării pe criteriu de sex, precum și a ajutat în crearea celor mai importante reglementări internaționale privind protecția drepturilor femeilor.

4. UNESCO – Organizația Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură. UNESCO (conform denumirii originale din engleză, **United Nations Education, Science and Culture Organization**) a fost fondată la 16 noiembrie 1945. Își are sediul la Paris, Franța, dar are și 73 de suboficii active în diverse țări ale lumii. Scopul organizației este de a contribui la pacea și securitatea lumii prin colaborarea între națiuni în educație, știință, cultură, și comunicații pentru a se reuși stabilirea unui respect universal față de justiție, pentru corectitudinea justiției și pentru drepturile și fundamentele omului liber, indiferent de rasă, sex, limbă sau religie, după Carta Națiunilor Unite.⁶ Printre documentele proiectate de prezența organizației în vederea eradicării fenomenului de discriminare sunt: Convenția privind discriminarea în educație, adoptată în 1960, Declarația cu privire la rasă și prejudecăți rasiale din 1978 și Declarația principiilor de toleranță din 1995.

5. Înalțul Comisariat al Națiunilor Unite pentru drepturile omului. Acest organ creat în anul 1993 este considerat unul de bază, sarcina căruia constă în promovarea și protecția drepturilor umane. Înalțul Comisariat promovează un program special întru identificarea și explicarea problemelor și dificultăților care apar în momentul de față în lume în ceea ce privește respectarea drepturilor omului, precum și acționează ca un punct principal în educația, informarea publică și activitățile juridice ale sistemului Organizației Națiunilor Unite.⁷

Dintre mecanismele europene menite să lupte împotriva fenomenului de discriminare, în multiplele sale forme, putem menționa următoarele:

1. Comisia Europeană împotriva rasismului și intoleranței (ECRI) este un organism al Consiliului Europei și a fost înființată în 1994 la inițiativa primului Summit al șefilor de stat și de guvern ai statelor membre ale Consiliului Europei. ECRI este alcătuit din experți independenți cu experiență recunoscută în domeniul problematicii rasismului, xenofobiei, intoleranței și antisemitismului care propun măsuri concrete pentru îmbunătățirea situației.

2. Conferința Europeană împotriva rasismului. Conferința Europeană împotriva rasismului *Toți diferiți, toți egali: de la principiul de a practica a avut loc între 11 și 13 octombrie 2000 la sediul Consiliului Europei de la Strasbourg. La conferință au participat peste 500 de persoane, incluzând miniștri și înalți funcționari din guvern, Consiliul Europei, Uniunea Europeană și organisme ONU, organizații nonguvernamentale și alți reprezentanți ai societății civile. Conferința a adoptat concluziile generale, care, împreună cu o declarație politică adoptată de miniștrii statelor mem-*

bre ale Consiliului Europei, au fost transmise Comisiei de pregătire a Conferinței Mondiale, ca o contribuție a Europei. Consiliul Europei a stabilit un angajament de durată în acest sens, acesta datând încă de la înființarea sa în 1949.⁸

3. Oficiul pentru instituții democratice și drepturile omului (ODIHR). Acest oficiu, cu sediul la Varșovia (Polonia) își desfășoară activitatea în spațiul OSCE în domenii ce țin de monitorizări electorale, dezvoltarea democratică a statelor, drepturile omului, nediscriminarea și statul de drept.⁹ În ceea ce privește nondiscriminarea, ODIHR oferă un suport statelor participante la implementarea angajamentelor OSCE și în fortificarea reacției lor față de crimele de ură și cazurile de rasism, xenofobie, antisemitism și alte forme de intoleranță.¹⁰

4. Înaltul Comisar pentru Minoritățile Naționale creat de OSCE prin intermediul Actului final de la Helsinki, în anul 1992. Înaltul Comisar funcționează ca instrument al diplomației preventive: el identifică măsurile necesare detensionării unor situații conflictuale generate de probleme interetnice, care pot pune în pericol pacea, stabilitatea unor subregiuni sau a unor state membre ale organizației. Sediul Înaltului Comisar se află la Haga, în Olanda.¹¹

BIBLIOGRAFIE

¹ Karen Reid "Ghidul specialistului în Convenția Europeană", Ed. Cartier Juridic, Chisinau, 2005, pag. 300-301.

² Donna Gomien, "Ghid al Convenției Europene pentru drepturile omului". Tipografia Centrală, Chisinau, 2002, pag. 117.

³ Karen Reid, "Ghidul Specialistului în Convenția Europeană", Ed. Cartier Juridic, Chisinau, 2005, pag. 304.

⁴ Teodor Cîrnaț, "Teoria și practica eliminării formelor de discriminare în condițiile constituționalismului contemporan din Republica Moldova", Chisinau, 2009, pag. 131.

⁵ Jean Loup Charrier, Andrei Chiriac, "Codul Convenției Europene a drepturilor omului", Editura Lexis – Nexis, București, 2005, pag. 469.

⁶ www.wikipedia.org

⁷ www.ohchr.org

⁸ www.coe.int

⁹ www.osce.org/odihhr

¹⁰ Teodor Cîrnaț, "Teoria și practica eliminării formelor de discriminare în condițiile constituționalismului contemporan din Republica Moldova", Chisinau, 2009, pag. 143.

¹¹ Teodor Cîrnaț, "Teoria și practica eliminării formelor de discriminare în condițiile constituționalismului contemporan din Republica Moldova", Chisinau, 2009, pag. 144.

.....